

Wprowadzenie

Problematyka kształtowania się struktur przemysłowych w procesie transformacji systemowej jest niezwykle aktualna i wymaga pogłębionych badań empirycznych i ujęć teoretycznych. Podstawowym warunkiem racjonalnego przebiegu procesów transformacji całości gospodarki narodowej jest systematyczne wdrażanie zasad gospodarki rynkowej w poszczególnych jej sektorach, w tym przedsiębiorstwach przemysłowych. Efektywne sterowanie tymi procesami wymaga uwzględnienia uwarunkowań wewnętrznych związanych z funkcjonowaniem poszczególnych podmiotów, polityką gospodarczą państwa, oraz uwarunkowań

zewnętrznych związanych z procesem integracji Polski z UE i procesem globalizacji. Szczególnie uważnie należy popatrzeć na uwarunkowanie zewnętrzne wpływające na kształtowanie się struktur przemysłowych i traktować je jako element szerszego procesu, który określa miarę przechodzenia od cywilizacji przemysłowej do cywilizacji informatycznej. Dotyczy on zmiany sposobu funkcjonowania gospodarki i zmiany szeroko rozumianych struktur społecznych. Obejmuje szeroki wachlarz przemian, szczególnie w układzie czynników wytwórczych. Następuje wysunięcie wiedzy na pierwsze miejsce, czyli przechodzenie od gospodarki opartej na surowcach do gospodarki opartej na wiedzy, cywilizacji informatycznej.

Ważną rolę w dokonujących się przemianach odgrywają studia diagnostyczne, opisujące, wyjaśniające i określające kierunki i tendencje przyszłych przemian. Polska stoi przed dużym wyzwaniem rozwojowym, polegającym na przejściu od gospodarki tradycyjnej (starej) do nowoczesnej (nowej) cywilizacji. By temu sprostać, konieczna jest intensyfikacja procesów dostosowawczych różnorodnych układów gospodarczych do zmieniających się warunków gospodarki światowej.

Do tej idei nawiązuje piąty tom Prac Komisji Geografii Przemysłu PTG, poświęcony problemom kształtowania się struktur przemysłowych. Chcemy w ten sposób włączyć się do szerokiej dyskusji nad kierunkami przebudowy polskiego przemysłu, który winien być konkurencyjny w strukturach UE, a także w gospodarce globalnej. Mamy również nadzieję zwiększyć zainteresowanie problematyką badawczą z zakresu geografii przemysłu młodszych pracowników nauki oraz podnieść rangę badań naukowych geografii przemysłu w tym zakresie.

Niniejszy tom otwierają rozważania Stanisława Misztala (Instytut Geografii Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa) poświęcone przestrzennym aspektom transformacji przemysłu w latach 1988–1998. Autor dokonuje oceny przekształceń własnościowych przemysłu w skali kraju oraz w skali poszczególnych województw. Oceną objęto również procesy prywatyzacji największych przedsiębiorstw przemysłowych oraz rolę kapitału zagranicznego w restrukturyzacji własnościowej polskiego przemysłu.

Jerzy Dębski (Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania, Białystok) podjął problematykę lokalnych biegunów wzrostu w Polsce. Podjęte badania dotyczyły miast wojewódzkich wraz z obszarami przylegającymi do nich bezpośrednio. W rezultacie przeprowadzonych

badania Autor przeprowadził oryginalną klasyfikację gminnych biegunów wzrostu lokalnego w Polsce.

Zbigniew Makiela (Akademia Pedagogiczna, Kraków) podjął problematykę specjalnych stref ekonomicznych w Polsce, w tym szczególnie specjalnej strefy ekonomicznej Europark Mielec. Autor zaprezentował strukturę firm działających w tej strefie na tle inwestorów zagranicznych w województwie podkarpackim.

Wiesława Gierańczyk i Arkadiusz Stańczyk (UMK, Toruń) przedstawili klasyfikację korporacji międzynarodowych według poziomu ich umiędzynarodowienia oraz omówili czynniki wpływające na rozwój tych korporacji. Ciekawych wyników dostarczyła analiza stopnia koncentracji tych korporacji w układzie 3 globalnych biegunów wzrostu, tj. USA, Japonii i UE.

Eliza Wajda (Akademia Pedagogiczna, Kraków) omówiła rozwój firmy telekomunikacyjnej "Motorola" należącej do największych firm przemysłowych świata. Autorka przedstawiła rys historyczny, zmianę profilu produkcji, zatrudnienie oraz jej strukturę organizacyjną. Pracę zamykają syntetyczne uwagi dotyczące przewidywanych tendencji rozwojowych największych korporacji przemysłowych w świecie.

*Zbigniew Ziolo
Zbigniew Makiela*